

ش صندلی (ش داوطلب):

نام واحد آموزشی: دبیرستان سراى دانش نوبت امتحانی: اول

نام و نام خانوادگی:

نام پدر:

رشته: دهم ریاضی و تجربی

سؤال امتحان درس: ادبیات

نام دبیر: خانم روحانی نژاد

سال تحصیلی: ۹۶ - ۹۵

ساعت امتحان: ۸ صبح

وقت امتحان: ۹۰ دقیقه

تاریخ امتحان: ۹۵/۱۰/۰۸

• قلمرو زبانی: ۷ نمره

۱- جدول زیر را کامل کنید.

واژه	مترادف (معنی)	مفرد
آنهار	.....	.....
آشجار	.....	.....

۲- املاى درست هر واژه را انتخاب کنید.

- الف) رنج هیچ کس (ظایع / ضایع) مکن و همه کس را به سزا، حق شناس باش.
 ب) خواست کزان (وَرطه / ورته) قدم در کشد خویشتن از حادثه برتر کشد
 ج) از آن دهان (حُرّای / هُرّای) شیر می خروشید.
 د) وین بوم (محنت / مهنت) از پی آن تا کند خراب بر دولت آشیان شما نیز بگذرد

۳- املاى صحیح واژگان مشخص شده را بنویسید.

- الف) در پیچ و تابِ عرفانیِ اصلیمی آدم چه کاره بود؟!
 ب) در آسایش و فراق به پارس رسیدیم.

۴- معنی واژگان مشخص شده را بنویسید. ۰/۵

- الف- رقعه ای نوشتم و عذری خواستم.
 ب- هیچ فرمانروا را ندیده بودم که پای افزاری وصله دار به پا کند.

۵- در هر عبارت یک واژه دو تلفظی بیابید.

- الف) یوسف صدیق وفادار بود و یعقوب خود او را به صبر آموزگار بود.
 ب) پادشاه عالم خبر که داد در این قصّه از حُسن سیرت او داد نه از حسن صورت.
 د) ای مهربان ترین معبود با تو پیمان به عشق می بندم.
 ه) بدان که قرآن مانند است به بهشت جاودان.

۶- در بیت زیر یک واژه ساده، یک واژه مشتق و یک واژه مشتق-مرکّب پیدا کنید.

- «گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت * گفتا تو بندگی کن کاو بنده پرور آید»
 ساده: ..... مشتق: ..... مشتق-مرکّب: .....

۷- اجزای جمله زیر را مشخص کنید و نقش دستوری هر یک را بنویسید.

«وسعت تو را چگونه در سخن تنگ مایه بگنجانم؟»

نهاد: ..... مفعول: ..... متمم: ..... فعل: .....

۸- به موارد خواسته شده پاسخ دهید.

- الف) امر فعل شنیدی: .....
 ب) ماضی ساده فعل بپرسم: .....

۱	• قلمرو ادبی: ۵ نمره ۹- در عبارت زیر اجزای تشبیه را معین کنید. «از برهنگی و عاجزی به دیوانگان ماننده بودیم.» مشبّه: ..... مشبّه به: ..... وجه شبه: ..... ادات تشبیه: .....
۰/۲۵	۱۰- در عبارت زیر کدام واژه ها جناس دارند؟ «در مقابله جفا وفا کرد.»
۰/۲۵	۱۱- با توجه به شعر نیما، «چشمه» نماد چه کسانی است؟ نماد: .....
۰/۲۵	۱۲- در کدام بیت قافیه در هر دو مصراع وجود ندارد؟ الف) وقتی دل سودایی می رفت به بستان ها * بی خویشتم کردی بوی گل و ریحان ها ب) ای مهر تو در دل ها وی مهر تو بر لب ها * ای شور تو در سرها وی سر تو در جان ها ج) گفتم غم تو دارم، گفتم غمت سرآید * گفتم که ماه من شو گفتا اگر برآید د) نمی دانم نمی دانم الهی * تو دانسی و تو دانسی آن چه خواهی
۰/۲۵	۱۳- در عبارت زیر آرایه سجع را مشخص نمایید. «نبینی که یوسف را از روی نیکو، بند و زندان آمد و از خوی نیکو، امر و فرمان آمد؟»
۱	۱۴- در هر عبارت قسمت مشخص شده چه آرایه ای دارد؟ - شعر سپید من روسیاه ماند. .... - به هر نیک و بد، زود شادان و زود اندوهگین مشو. .... - ای روشن خدا / ای روح لیلۃ القدر / حتی مطلع الفجر. .... - در بیرنگ اسب حرفی به کارش بود. ....
۲	۱۵- به دلخواه به یکی از دو مورد زیر پاسخ دهید. الف) «شعر باز این چه شورش است» را از حفظ بنویسید. ب) - تا خارِ غمِ عشقت آویخته در دامن ..... گلستان ها - گر در طلبت ..... چون عشق حرم باشد، ..... - گویند مگو سعدی، چندین سخن از عشقش می گویم و .....

۲/۵	• قلمرو فکری: ۸نمره ۱۶- عبارات زیر را معنی و تحلیل کنید. ۲/۵ - به گوشه ای باز شدیم و مکاری از ما سی دینار مغربی خواست. - این قصه عجب ترین قصه هاست؛ زیرا که در میان دو ضد جمع بود. - معلّم دور نبود. صورتک به رو نداشت. - هر که در مسلخ گرمابه بود، همه بر پای خاستند. - پیران قبیله خویش را حرمت دار، ولیکن به ایشان مولع مباش.
۰/۵	۱۷- مَثَل «گندم نمای جو فروش مَباش» آدمی را از چه کاری بر حذر می دارد؟
۰/۲۵	۱۸- با توجه به بیت زیر منظور از «این کار» چیست؟ «گفتم ز مهرورزان رسم وفا بیاموز * گفتا ز خوب رویان این کار کمتر آید»
۰/۵	۱۹- با توجه به بیت «گفتم خوشا هوایی کز بادِ خُلد خیزد * گفتا خنک نسیمی کز کوی دلبر آید» به موارد زیر پاسخ دهید. الف- چه چیزهایی با هم مقایسه شده اند؟ ب- به اعتقاد شاعر، کدام بهتر است؟
۱	۲۰- هریک از مفاهیم سمت چپ به کدام بیت مربوط است؟ ۱. گفتم دل رحیمت کی عزم صلح دارد / گفتا مگوی با کس تا وقت آن در آید □ ناتوانی در درک عظمت ۲. گه به دهان بر زده کف چون صدف / گاه چو تیری که رَوَد بر هدف □ توصیه به رازداری ۳. بادی که در زمانه بسی شمع ها بگشت / هم بر چراغدان شما نیز بگذرد □ سرعت و طرز حرکت ۴. دیدن بزرگی ات را / چشمم کوچک من، بسنده نیست □ ناپایداری دنیا
۰/۲۵	۲۱- با توجه به سروده زیر به سؤالات پاسخ دهید. «دری که به باغ بینش ما گشوده ای / هزار بار خیبری تر است / مرحبا به بازوان اندیشه و کردار تو» شاعر کدام ویژگی علی (ع) را ارزشمند تر از گشودن در خیبر می داند؟

۱/۵	۲۲- عبارات زیر را به طور دقیق معنا کنید. ۱/۵ - ای مُفْتَخَر به طالع مسعود خویشتن * تأثیر اختران شما نیز بگذرد - هیچ ستاره نیست که وام دار نگاه تو نیست.
۰/۵	۲۳- منظور از «رمه» و «چوپان گرگ طبع» در بیت زیر چیست؟ «ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع * این گرگی شبان شما نیز بگذرد»
۰/۲۵	۲۴- اثر تعلیمی، اثری است که با هدف ..... موضوعاتی از حکمت، اخلاق، مذهب را بیان می کند.
۰/۷۵	۲۵- ادبیات غنایی چگونه ادبیاتی است؟ تعریف کنید و مثال بزنید.
۲۰	موفق باشید جمع کل

صفحه: ...۴... از ...۴...۴...

نمره ورقه (به عدد):	به حروف:	نمره تجدیدنظر به عدد:	به حروف:
نام/ نام خانوادگی دبیر:	تاریخ / امضاء:	نام/ نام خانوادگی دبیر:	تاریخ / امضاء:

نام واحد آموزشی: دبیرستان غیردولتی دخترانه سرای دانش

راهنمای تصحیح درس: ادبیات

ساعت امتحان: ۸ صبح

نام دبیر: خانم روحانی نژاد

نوبت امتحانی: اول

تاریخ امتحان: ۹۵/۱۰/۰۸

سال تحصیلی: ۹۵ - ۹۶

رشته: دهم تجربی و ریاضی

تعداد برگ راهنمای تصحیح: ۳ برگ

• قلمرو زبانی: ۷نمره

۲۶- جدول زیر را کامل کنید. ۱.

واژه	مترادف(معنی)	مفرد
آنهار	رودها	نهر
اشجار	درختان	شجر، شجره

۲۷- املاي درست هر واژه را انتخاب کنید. ۱

الف) رنج هیچ کس (ظایع / ضایع) مکن و همه کس را به سزاء حق شناس باش. ضایع :

ب) خواست کزان (وَرطه / ورته) قدم در کشد خویشتن از حادثه برتر کشد. وَرطه :

ج) از آن دهان (حُرّای / هُرّای) شیر می خروشید. هُرّای :

د) وین بوم (محنت / مهنت) از پی آن تا کند خراب بر دولت آشیان شما نیز بگذرد. محنت :

۲۸- املاي صحیح واژگان مشخص شده را بنویسید. ۰/۵

الف) در پیچ و تاب عرفانی اصیلمی آدم چه کاره بود؟! اِصِلیمی :

ب) در آسایش و فراق به پارس رسیدیم. فِراغ :

۲۹- معنی واژگان مشخص شده را بنویسید. ۰/۵

الف- رقعۀ ای نوشتنم و عذری خواستم. نامه :

ب- هیچ فرمانروا را ندیده بودم که پای افزاری وصله دار به پا کند. کفش، پاپوش :

۳۰- در هر عبارت یک واژه دو تلفظی بیابید. ۱

الف) یوسف صدیق وفادار بود و یعقوب خود او را به صبر آموزگار بود. آموزگار، آموزگار :

ب) پادشاه عالم خبر که داد در این قصه از حُسن سیرت او داد نه از حسن صورت. پادشاه، پادشاه :

د) ای مهربان ترین معبود با تو پیمان به عشق می بندم. مهربان ترین، مهربان ترین :

ه) بدان که قرآن مانند است به بهشت جاودان. جاودان، جاودان :

۳۱- در بیت زیر یک واژه ساده، یک واژه مشتق و یک واژه مشتق-مرکب پیدا کنید. ۱/۵

«گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت * گفتا تو بندگی کن کاو بنده پرور آید»

ساده: نوش، لعل، آرزو مشتق: بندگی مشتق-مرکب: بنده پرور

۳۲- اجزای جمله زیر را مشخص کنید و نقش دستوری هر یک را بنویسید. ۱

«وسعت تو را چگونه در سخن تنگ مایه بگنجانم؟»

نهاد: من محذوف مفعول: وسعت متمم: سخن فعل: بگنجانم

۳۳- به موارد خواسته شده پاسخ دهید. ۰/۵

الف) امر فعل شنیدی: بشنو (ب) ماضی ساده فعل بپرسم: پرسیدم

• قلمرو ادبی: ۵ نمره

۳۴- در عبارت زیر اجزای تشبیه را معین کنید. ۱

«از برهنگی و عاجزی به دیوانگان مانده بودیم.»

مشبه: ما محذوف(یم) مشبه به: دیوانگان وجه شبه: برهنگی و عاجزی ادات تشبیه: فعل مانده بودیم

۳۵- در عبارت زیر کدام واژه ها جناس دارند؟ ۰/۲۵

«در مقابله جفا وفا کرد.» جفا و وفا :

۳۶- با توجه به شعر نیما، «چشمه» نماد چه کسانی است؟ ۰/۲۵ **نماد: افراد مغرور و متکبر و خود بزرگ بین**

۳۷- در کدام بیت قافیه در هر دو مصراع وجود ندارد؟ ۰/۲۵ **گزینه «ب»**

- الف) وقتی دل سودایی می رفت به بستان ها * بی خویشتنم کردی بوی گل و ریحان ها
ب) ای مهر تو در دل ها وی مهر تو بر لب ها * ای شور تو در سرها وی سر تو در جان ها
ج) گفتم غم تو دارم، گفتم غمت سرآید * گفتم که ماه من شو گفتا اگر برآید
د) نمی دانم نمی دانم الهی * تو دانی و تو دانی آن چه خواهی

۳۸- در عبارت زیر آرایه سجع را مشخص نمایید. ۰/۲۵ **زندان و فرمان**

«تبینی که یوسف را از روی نیکو، بند و زندان آمد و از خوی نیکو، امر و فرمان آمد؟»

۳۹- در هر عبارت قسمت مشخص شده چه آرایه ای دارد؟ ۱

- شعر سپید من روسیاه ماند. **ایهام دارد ۱- به معنای رنگ**

۲- شعر بدون وزن

- به هر نیک و بد، زود شادان و زود اندوهگین مشو. **تضاد دارد**

- ای روشن خدا/ ای روح لیلۃ القدر/ حتی مطلع الفجر. **تضمین دارد**

- در بیرنگ اسب حرفی به کارش بود. **کنایه دارد**

۴۰- به دلخواه به یکی از دو مورد زیر پاسخ دهید. ۲

الف) «شعر باز این چه شورش است» را از حفظ بنویسید.

ب) - تا خار غم عشقت آویخته در دام من **کوتاه نظری باشد رفتن به گلستان ها**

- گر در طلبت ما را رنجی برسد، شاید **چون عشق حرم باشد، سهل است بیابان ها**

- گویند مگو سعدی، چندین سخن از عشقش **می گویم و بعد از من گویند به دوران ها**

قلمرو فکری: ۸نمره

۴۱- عبارات زیر را معنی و تحلیل کنید. ۲/۵

- به گوشه ای باز شدیم و مکاری از ما سی دینار مغربی خواست:

به گوشه ای رفتیم و کرایه دهنده اسب و الاغ از ما سی دینار مراکشی طلب کرد.

- این قصه عجب ترین قصه هاست؛ زیرا که در میان دو ضد جمع بود.

این داستان شگفت آور ترین داستان هاست؛ چون که بین دو مخالف هردو را دارا می باشد.

- معلّم دور نبود. صورتک به رو نداشت.

معلّم صمیمی و یک رنگ بود. دو رو نبود.

- هر که در مسلّخ گرمابه بود، همه بر پای خاستند.

همه افرادی که در رختکن حمام بودند؛ بلند شدند (به احترام ما).

- پیران قبیله خویش را حرمت دار، ولیکن به ایشان موعّ مباح.

به پیران قوم خود احترام بگذار، اما به آنان حریص و شیفته نشو.

۴۲- مَثَل «گندم نمای جو فروش مباح» آدمی را از چه کاری بر حذر می دارد؟ ۰/۵

ریا کاری و دورو بودن و ظاهر و باطن یکسان نداشتن

۴۳- با توجه به بیت زیر منظور از «این کار» چیست؟ ۰/۲۵ **وفا داری**

«گفتم ز مهرورزان رسم وفا بیاموز * گفتا ز خوب رویان این کار کمتر آید»

۴۴- با توجه به بیت «گفتم خوشا هوایی کز باد خلد خیزد * گفتا خنک نسیمی کز کوی دلبر آید» به موارد زیر پاسخ

دهید. ۰/۵

الف- چه چیزهایی با هم مقایسه شده اند؟ **باد بهشت و نسیم کوی معشوق**

ب- به اعتقاد شاعر، کدام بهتر است؟ **نسیم کوی معشوق**

۴۵- هریک از مفاهیم سمت چپ به کدام بیت مربوط است؟ ۱

۱. گفتم دل رحیمت کی عزم صلح دارد / گفتا مگوی با کس تا وقت آن درآید □ ۴ ناتوانی در درک عظمت

۲. گه به دهان بر زده کف چون صدف / گاه چو تیری که رود بر هدف □ ۱ توصیه به رازداری

۳. بادی که در زمانه بسی شمع ها پکشت / هم بر چراغدان شما نیز بگذرد □ ۲ سرعت و طرز حرکت

۴۶- با توجه به سروده زیر به سؤالات پاسخ دهید. ۰/۲۵

«دَری که به باغ بینش ما گشوده ای / هزار بار خیبری تر است / مَرَحَبَا به بازوانِ اندیشه و کردارِ تو»

شاعر کدام ویژگی علی (ع) را ارزشمند تر از گشودنِ درِ خیبر می داند؟ : **آگاهی بخشی و بصیرت و هدایتگری**

۴۷- عبارات زیر را به طور دقیق معنا کنید. ۱/۵

- ای مُفْتَخَر به طالع مسعود خویشتن * تأثیرِ اختران شما نیز بگذرد

ای کسی که بخت خوب خود افتخار می کنی بدان که تأثیر فال خوب و ستاره خوشبختی شما هم می گذرد و تمام می شود. (بد بخت می شوی)

- هیچ ستاره نیست که وام دار نگاه تو نیست.

هیچ ستاره ای وجود ندارد که مدیون نگاهِ پر فروغ تو نباشد. (نورش را / جشمان درخشان تو امانت نگرفته باشد.)

۴۸- منظور از «رمه» و «چوپان گرگ طبع» در بیت زیر چیست؟ ۰/۵

«ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع * این گرگی شبان شما نیز بگذرد»

* رمه : مردم و رعیت * چوپان گرگ طبع: حاکمان ظالم و زورگو و گرگ صفت

۴۹- اثر تعلیمی، اثری است که با هدف **تعلیم و آموزش** موضوعاتی از حکمت، اخلاق، مذهب را بیان می کند. ۰/۲۵

۵۰- ادبیات غنایی چگونه ادبیاتی است؟ تعریف کنید و مثال بزنید. ۰/۷۵

اشعار و متونی هستند که احساسات و عواطف شخصی، حالات عاشقانه و امید و آرزویی را بیان می کنند. در ادبیات فارسی موضوع های غنایی با مفاهیمی هم چون عشق، عرفان، مرثیه، مناجات و گلایه و شکایت معمولاً در قالب های شعری غزلیا، مثنوی و رباعی و نیز در قالب نثر نوشته می شود.